

**ERÜ koduloobibliograafia töörühma koosolek
28. septembril 2010 Pärnu Keskraamatukogus**

Protokoll

Koosolekul osalesid: Ester Kerge (Pärnumaa Koduloolaste Seltsing, Pärnu-Jaagupi raamatukogu), Kalli Kuhi (Viljandi Linnaraamatukogu), Külli Ots (Põlva Keskraamatukogu), Ilmar Vaaro (TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia), Piia Vitkar (Urania Com OÜ), Heda Piiriste (Pärnu Keskraamatukogu, töörühma juht), Eha Marrandi (Oisu raamatukogu, ERÜ liigitamise ja märksõnastamise toimkond), Leelo Tamm (Lääne-Virumaa Keskraamatukogu), Anne Kelnik (Lääne Maakonna Keskraamatukogu) ja Liina Haas (Tallinna Keskraamatukogu).

Päevakorras:

1. Ülevaade koduloolisest bibliograafiast Eesti raamatukogudes 2010. a. küsitluse põhjal (Heda Piiriste).

Heda Piiriste saadab kõigile koduloobibliograafia maililistis osalejatele lõpliku koduloo-bibliograafia kaardistuse kokkuvõtte.

Heda Piiriste: Ülevaate koduloobibliograafiast oma maakonnas või piirkonnas saatis 17. raaamatukogu, nende põhjal sai olukord fikseeritud ja kirja pandud. Andmed Tartu O. Lutsu nim. Linnaraamatukogu kohta pärinevad raamatukogu kodulehelt. Andmed maaraamatukogude kohta on maakonniti erinevad, osad maakonnad (Saaremaa, Valgamaa, Võrumaa ?) pole kogunud infot maaraamatukogudest.

Üldiselt külaraamatukogud/maaraamatukogud ei tegele või tegelevad väga vähe koduloo-bibliograafiaga.

Kohalikke maakonna- ja linnaajalehti bibliografeerivad kõik maakonna- ja keskraamatukogud. Suhtumine vallalehtede bibliografeerimisse on maakonna- ja keskraamatukoguti erinev: nende bibliografeerimist mõjutavateks teguriteks on tööjõud ning ajalehtede kättesaadavus. Paljud maakonnaraamatukogud ei telli vallalehti. Koduloo bibliografeerimine sõltub ka kasutada olevast tööjõust – kus rohkem töötajaid, seal bibliografeeritakse.

Külli Ots: Vallajalehe kättesaadavuse tagamine bibliografeerimiseks on bibliograafi tööülesanne, tuleb aktiivselt suhelda vallavalitsustega ning küsida neilt ajalehti bibliografeerimiseks.

Heda Piiriste: Paljud maaraamatukogud on rahul kohalike muuseumide poolt pakutavaga. Sageli paiknevad raamatukogud kohaliku muuseumiga lähestikku või koguni samas majas, siis suunatakse koduloo huvilised muuseumisse. Samas ei ole väikemuuseumide materjalid kusagilt üle interneti otsitavad ega leitavad, tuleb ise kohale minna.

Maaraamatukogudes on kodulooalane töö teistlaadi – koostatakse koduloo raamatuid, osaletakse aktiivselt kodulooseltside töös ning raamatukoguhoidjad on ka kohalikud giidid jne.

Tuntav on ka motivatsiooni puudus tegeleda koduloobibliograafiaga, sest raamatukoguhoidjate palgad on väikesed, koduloo bibliografeerimise eest ei saa lisatasu, ning muud tööd on samuti palju.

Ester Kerge: Koduloobibliograafia alane töö nõuab palju inimestega suhtlemist, mis on sageli üsnagi väsitav ja seda suhtlemise tööd sageli ei hinnata ega märgata.

Heda Piiriste: Maaraamatukogude töötajatel napib teadmisi bibliografeerimisest, samuti ei teata ka

olemasolevaid artiklite andmebaase. Probleemiks on ka koht, kuhu sisestada koduloobibliograafiat, ei ole kindlat kohta, kuhu sisestada ning mis oleks kõigile soovijatele juurdepääsetav. Hetkel sisestatakse väga erinevatesse vormidesse - kodulehele, kartoteeki, Exeli failidesse, blogidesse jne. Samuti tuleks juba loodud koduloobibliograafiast teha kindlasti varukoopiad, et kaitsta andmete kadumise eest.

Arutelu Kalli Kuhi, Ilmar Vaaro, Külli Ots: Maaraamatukogudes puuduvad andmebaasidesse bibliografeerimist lubavad paroolid-kasutajaõigused.

Heda Piiriste: Keskraamatukogud toonitavad ühtsete bibliografeerimisaluste vajadust koduloobibliograafias, kuid materjali valik on raamatukoguti erinev. Kui pisikesi sõnumeid ning teateid bibliografeerida, kas õnnestub kokku leppida mingites ühtsetes alustes? Võru rmtk. märkis oma ülevaates, et esialgu risustamisena näivad artiklid (kuritegevus, tulekahjud, spordisõnumid lühidalt, ilmavaatlused) võivad osutada uurimistöö teemaks.

Arutelu Külli Ots, Kalli Kuhi: Uurijad vajavad sageli kohaliku info piasasju, paraku muutuvad need andmed nõutud allikateks alles aastate pärast ning teised artiklite andmebaasid pisiteateid ei bibliografeeri ja spordi uudiseid bibliografeeritakse samuti väga vähe.

Ilmar Vaaro ettepanek: Otsida spordiringkondadest huvigruppe ja huvilisi, näiteks Eesti Olümpiakomitee, kes oleksid nõus bibliografeerima või rahastama spordiartiklite bibliografeerimist.

Külli Ots: Kohtab kahetist lähenemist maakonna ajalehele - kogu maakonnaajaleht on kodulugu vs kodulugu on maakonnaajalehes ilmunud artiklitest valiku teel moodustunud andmekogum.

Oleks vaja mõõta, mida keskmiselt peetakse kodulooks, ehk, mida valiksid bibliograafid maakonna ajalehest välja koduloona bibliografeerimiseks. Kuidas seda teha? Võtta üks maakonnaajaleht ning lasta testgrupil seal ära märkida artiklid ja muud nupukesed, mida soovitakse koduloo bibliograafiast leida?

Arutelu, kuidas selgitada välja koduloo bibliograafiasse bibliografeeritava materjali suurust-olulisust, jääb avatuks koduloobibliograafia maililistis.

2. Pärnumaa Koduloolaste Seltsingu tegevusest, koduloolaste ja raamatukogude koostööst (Ester Kerge Pärnu-Jaagupi raamatukogust)

Ester Kerge: Aastatel 1999-2002 tegutseti ühiselt Eesti Kodu-uurijate Seltsi Pärnu osakonnas koos genealoogide, muuseumisõprade ja teiste koduloo huvilistega. Pärnumaa osakonna loomiseni jõuti Pärnu küla- ja kodu-uurijate ringi juhi Vaike Birki eestvedamisel.

8. detsembril 2002 otsustati Pärnumaa Koduloolaste Seltsingu loomise poolt, eelkõige selleks, et ühendada kõigi tegutsevate koduloohuviliste tahe, teadmised ja oskused, leidmaks võimalusi maakonna koduloolaste uurimistegevuse finantseerimiseks ja selle laialdaseks tutvustamiseks trükisõnas. Seltsingul on osakonnad Seljametsa muuseumis ja Pärnu-Jaagupis. Pärnu Jaagupis käib koos umbes kümmekond inimest. Koduloolaste algatusel avati 17. mail 2002 Pärnu-Jaagupi raamatukogus koduloolase teabetuba. 2003. aastal kasvas Pärnumaa Koduloolaste Seltsingust välja Pärnumaa väikemuuseumide seltsing <http://web.zone.ee/pmvms> .

2007. aastal loodi MTÜ Pärnumaa Koduloolaste Selts, mille juhataja on hetkel Mart Liira.

Iga kuu esimesel neljapäeval saavad koduloouurijad linnast ja maakonnast kokku Pärnus Ingeri seltsi majas, et kuulata huvitavaid ettekandeid. Seltsil on oma blogi <http://kodulooselts.blogspot.com/> ja annab välja kvartalijalehte Koduloolane. Samuti korraldatakse huvilistele temaatilisi üritusi, koolitusi ja õppereise nii Eestisse kui Lätti.

Seltsi kuuluvad peamiselt vanemad inimesed, on ka noori, ent puudub vahepealne, keskealine liikmeskond. Ene Lukka on projektipõhiselt võtnud enda kanda noorte juhendamise. Koduloo-uurimise juurde toob noored paljuski koolis kohustuslik uurimistöo koostamine. Pärnu maa- ja linnavalitsuse toel on alates 2004. aastast väljaantud „Pärnu linna ja maakonna õpilaste kodu-uurimistöode kogumikku“. Kuid kahjuks tekivad noortel uued huvid, lahkutakse kodukohast kõrgkooli ning koduloo-uurimine jääb kõrvale.

Probleemid: Vähene rahastatus, mis põhineb projektirahadel ning isiklikul finantseerimisel. Kodulooliste uurimuste vormistamine on raamatukogunduslikust vaatenurgast nõrgal tasemel, siin näeb Ester raamatukoguhoidjat lisaks koduloolise info vahendaja rollile ka nõustaja rollis. Üks probleem on, et vanemad inimesed ei ole harjunud kasutama elektroonilisi andmeid ega ole nõus lugema internetiväljaandeid.

Ilmar Vaaro, Külli Ots: ERÜ Eksklubile võiks soovitada koduloo bibliograafiaga tegelemist?

3. Koduloolise märksõnastamise projektist (Küllü Ots)

Küllü Otsale seoses koduloo bibliograafia koostamisega keskkogudest laekunud märksõnad, mis EMSis hetkel puuduvad, vaadati ühise arutelu käigus üle. Kõik kohal olnud said laekunud sõnadest oma äranägemise järgi märgistada need märksõnad, mida pidasid oluliseks koduloo bibliograafia seisukohalt EMSi sisse viia. Külli Ots edastab märksõnad EMSi töörühmale.

Küllü Otsa ettepanek: anda koduloo bibliograafia maililistis teada EMSist leitud või veel puuduvatest koduloo bibliograafia seisukohalt huvitavatest ja vajalikest märksõnadest.

4. Koolitusküsimused

Heda Piiriste edastas Külli Solo informatsiooni artikli MARC-21 juhendite koolituste kohta, Novembrikuus (kuupäevad täpsustamisel) toimub Kultuuriministeeriumi poolt finantseeritud koolitus koduloo bibliograafiaga tegelevatele keskkogude töötajatele. Koolitusel räägitakse lahti andmebaasi ISE juhendid, seda just koduloolise kirje seisukohalt.

Koolitajad on Kristel Veimann (Eesti Rahvusriik. peabibliograaf) ja Külli Solo (Parlamendiinfo Keskus, andmebaasi ISE haldur) Rahvusraamatukogust ning Halliki Jürma (Tartu Linnaraamatukogust). Tegemist on ELNETi korraldatud koolitusega.

Koolituse läbinud töötaja oskab oma maakonna/piirkonna väiksemate kogude töötajaid koduloo bibliografeerimisel juhendada.

Kavas on kaks identset koolituspäeva - üks Tallinnas ja teine Tartus, kummaski grupis 25 osalejat.

Koolitusel osalemiseks saata hiljemalt 15. oktoobriks 2010 Külli Solole - Kylli.Solo@nlib.ee.

- osaleja nimi, töökoht

- osaleja kontaktid - toimiv meiliaadress, töötelefon

- kas osaleb koolitusel Tallinnas või Tartus?

5. Kodulooportaali ja Lugeja.ee tutvustus

Päevakorda lisandus Piia Vitkari URANIA Com OÜ loodud kodulooportaali ning Urrami kasutajaliidese lugeja.ee tutvustus. Hetkel on Kultuuriministeeriumile testimiseks ning parendusettepanekute tegemiseks üleantud Kultuuripärandi portaal, Kodulooportaal ning Urrami kasutajaliides lugeja.ee.

Kodulooportaal

Piia Vitkar: Kodulooportaali avalehel on visuaalne otsing, kus saab kasutada andmete leidmiseks 3 parameetrit - aeg (periood – ajajoon), ruum (koht – kihelkondade kaart) ja teema. Vaata ka Piia Vitkari maili koduloo bibliograafia maililistis 20. maist 2010.

Küllli Ots: Soovitas URANIA COMil kaaluda võimalust lisada portaali ka teisi Eestis kehtinud ajalooliste haldusjaotuste kaarte.

Üldises arutelus soovitati tungivalt loobuda visuaalse otsingu aluseks olevast kihelkondade kaardist, sest see tekitab kasutajates segadust. Tänapäeval ei ole inimesed teadlikud kihelkondade haldusjaotusest ning see võib põhjustada segadust kasutajates. Samuti tõstasid küsimused, kihelkondlikul ajal kahte või enamasse kihelkonda kuulunud praegustest linnadest Põlva linna näitel. Visuaalse otsingu aluseks soovitatakse võtta Eesti geograafiline kaart.

Piia Vitkar: Peale visuaalse otsingu on kodulooportaalis ka teine otsing, kus saab märksõnade alusel otsingut teostada. Visuaalset otsingut ei pea kautama, kui ei soovi.

Rubriigid portaalis:

- publikatsioonid (täistekstid /artiklid)
- bibliograafia
- teatmik – teatmikus saab kirjeldada isikut või asutust, mille kohta puudub raamat
- sissekanded

Kuidas saavad koduloolised kirjed kodulooportaali?

Piia Vitkar: Kirjeid Kodulooportaali hakatakse looma Urrami tarkvara baasil. Uues URRAMi valmivas platvormis saab määrata kirjetüübi: bibliograafiline kirje, analüütiline kirje, teatmekirje, võrgukirje. Üheks kirjetüübiks on koduloolised kirjed, mis tõmmatakse üle Kodulooportaali. Põhimõtteliselt on Kodulooportaali valmides kavas korraldada miinimum 2 kasutajakoolitust, mille grupi suurus on 40 inimest.

Kalli Kuhi: Kuidas saab URRAMis eristada juba tehtud koduloolisi kirjeid, et teha need kodulooportaalis nähtavaks?

Piia Vitkar: Kirjed leiab märksõna kodulugu järgi, kuid koduloolised kirjed praegu ei ole eristatavad kogumina.

Kalli Kuhi, Külli Ots: Kodulookirjed ei ole bibliografeerimisel märksõnastatud koduloona, s.t, et enam ei leia juba tehtud kirjetest üles kõiki koduloo bibliograafia kirjeid.

Eha Marrandi: Kuidas saavad RIKSi kasutajad luua kirjeid kodulooportaali?

Piia Vitkar: Kirjeid saab sisestada kodulooportaali uue URRAMi platvormi kaudu, mille saavad kõik URRAMi kasutajad tasuta. Teiste programmide kasutajate kohta ei ole hetkel teada, kuidas koostöös Kultuuriministeeriumiga otsustatakse.

Lugeja.ee

Piia Vitkar: Lugeja.ee's saavad olema valikud Lugeja, Raamatukogu jne.

Lugeja saab vaadata sealt, oma kasutaja kontot - millistes raamatukogudes on ta kasutaja, oma laenutusi, reserveeringuid jne.

Raamatukogude lehel saab vaadata andmeid raamatukogu kohta – lahtioleku ajad, kontaktandmed jne.

Ilmar Vaaro: Kas raamatukogude andmed uuenevad Lugeja.ee lehel automaatselt, kui raamatukogu muudab neid oma kodulehel?

Piia Vitkar: Ei muutu automaatselt, tuleb käsitsi sisestada.

Muu info alt saab lugeja.ee's vaadata konkreetse raamatukogu laenutuste topi, lugeda raamatu tutvustusi ja kommentaare jne.

Ilmar Vaaro: Kas kõik lugejad saavad kommenteerida Lugeja.ee's raamatuid jne?

Piia Vitkar: Kommenteerida saavad ainult raamatukoguhoidjad. Selline tingimus seatud tellija poolt.

Kokkuvõtteks

Heda Piiriste: Külli Otsa ettepanek testida kodulooliste kirjete valikut maakonnalehest? Millal testida ja milline leht valida?

Arutelu MARC-kirje koolituste päevadel võiks ka selle testi sooritada, see ei võta kaua aega, lehe valiku otsustame listis suheldes, uurime oma kohalike lehtede võimalusi.

Järgmise ERÜ koduloobibliograafia töörühma koosoleku toimumise aeg antakse teada koduloobibliograafia maililisti vahendusel, igal juhul toimub see peale koolitusi.

Protokollis Liina Haas,
28. september 2010. a.